

עומק הדף

דף לט

תיכּן

- א. יסוד ההיתר של 'שלוש נשים משמשות במוך'
- ב. אימתי יש לסמוך על שומר פתאים ה'
- ג. אם חיוב 'ולו תהיה לאשה' היא מצוה או קנס
- ד. יסוד החילוק שבין צער לבין שאר תשלומי מפותה

(א) יסוד ההיתר של 'שלוש נשים משמשות במוך'

- א. הגמ' מביאה מברייתא, דר' מאיר סובר 'שלוש נשים משמשות במוך', ומבארת הברייתא מי הם הנשים האלו שהם משמשות במוך [לר' מאיר]. והחידוש בזה מבואר ברש"י (ד"ה משמשות), שאין בזה איסור השחתת זרע לבטלה, כיון שיש כאן סכנה.
- ב. החזו"א (אהע"ז סי' לז אות א) כתב, דמהא דלא כתב רש"י דאיירי דוקא בנתינת המוך אחרי התשמיש, מבואר שסובר, דה"ה דמותר קודם התשמיש, דאל"כ היה לו לפרש כן. וכ"כ רש"י להדיא ביבמות (יב). דמותר לנשים אלו ליתן מוך גם קודם התשמיש. [ודלא כדעת התוס' (ד"ה שלש) שכתבו שאין להתיר ליתן המוך קודם התשמיש, משום שיש בזה איסור השחתת זרע לבטלה].
- ג. רש"י (ד"ה משמשות) פירש כוונת הברייתא, דשלוש נשים אלו הם מותרות לשמש במוך, ולא שהן חייבות לעשות כן. אולם הרשב"א ביבמות (יב): והר"ן בנדרים (לה:): כתבו לפרש כוונת הברייתא, דשלוש נשים אלו הן חייבות לשמש במוך מפני הסכנה.
- ד. כפשוטו, הסכנה בסוגיין היינו לגבי העובר. אך בקובץ שיעורים (אות קלה) הביא, שיש בזה מחלוקת הראשונים, האם מותר לעבור על איסורי תורה כדי להציל עובר או לא, ולכן כתב, דצ"ל שיש כאן סכנה גם להאם עצמה, ולא רק להולד. אך הקשה התוס' הרא"ש ביבמות (יב): מדוע נחשב סכנת נפשות, הא יש לה עצה שלא לשמש עם בעלה כלל וא"כ לא תסתכן.
- ה. הריטב"א תירץ, דמותר לה להיכנס לסכנה משום מצות עונה, ושוב מותרת לשמש במוך מחמת הסכנה. אך התוס' רי"ד ביבמות (שם) תירץ באופן אחר, שבאמת אין כאן איסור גמור של השחתת זרע, כיון שכונתה היא רק להציל עצמה מסכנה ולא להשחית הזרע. וכע"ז תירץ האחיעזר (ח"א סי' כג), שאין כאן איסור גמור של השחתת זרע, אלא שביאר באופן אחר, שבמצב כזה דרך תשמיש הוא לשמש במוך, כיון שבלא"ה יהיה סכנה.

(ב) אימתי יש לסמוך על שומר פתאים ה'

- א. הגמ' מביאה מברייתא, דפליגי תנאים בענין שלש נשים משמשות במוך, דר' מאיר סובר שהן משמשות במוך, משום שבלאו הכי יש חשש סכנה, אך החכמים חולקים עליו וסוברים דאינן משמשות במוך, משום שאינן צריכות לחוש לסכנה, ד'מן השמים ירחמו משום שנאמר שומר פתאים ה'.
- ב. כבר נתבאר [בסעיף הקודם], שנחלקו הראשונים בפירוש ג' נשים משמשות במוך, ולפי רש"י פירושו, שהן מותרות לשמש במוך, ולדבריו צ"ל, דחכמים סוברים, שהן אסורין לשמש במוך. והקשו הריטב"א והרא"ה, היאך יתכן דחכמים סוברים דנשים אלו הן מחוייבות להיכנס לסכנה. ומכאן קושיא זו הוכיחו כשיטת התוס', דג' נשים משמשות במוך פירושו, שהן מחוייבות לשמש במוך, וע"ז פליגי חכמים וסוברים שאינן חייבות בכך.
- ג. בשו"ת אחיעזר (ח"א סי' כג אות ב) כתב ליישב שיטת רש"י, דהחשש סכנה כאן הוא רק חשש רחוק, דרק מיעוטא דמיעוטא מתים, ולפיכך ס"ל לחכמים דאין להתיר משום החשש סכנה. וכ"כ הגרי"ש אלישיב בספר הערות, שהדבר פשוט שבמקום חשש גמור של סכנה אין סומכים על שומר פתאים ה', ורק כאן שהוא חשש רחוק מאד לסכנה, בזה נוהג הכלל של שומר פתאים ה'.
- ד. הריטב"א ביבמות (יב): הקשה, אפילו אם נימא כשיטת התוס', דשיטת חכמים היא דנשים אלו אינן מחוייבות לשמש במוך, מ"מ קשה, אמאי אינן מחוייבות בכך, והא אסור לאדם להכניס עצמו למצב של סכנה. וכן הקשה בקובץ שיעורים (אות קלו), דמאי שנא מכל חשש סכנת נפשות דאין להיכנס למקום סכנה, ולא סמכי' על הכלל של שומר פתאים ה'.
- ה. הקובץ שיעורים תירץ, שהכלל של שומר פתאים ה' הוא, דאין אדם צריך להימנע מלנהוג כמנהגו של עולם, אפילו אם יש בזה חשש סכנה, ולכן מותר לנשים אלו לשמש כדרך, כיון שזהו דרך העולם. וכע"ז כתב הנודע ביהודה (מהדו"ת יו"ד סי' י), דמותר לילך ליערות כדי לצוד חיות, אע"פ שיש בזה חשש סכנה, כיון שדרך העולם לעשות כן בשביל פרנסה. [וכ"כ באג"מ (חו"מ ח"א סי' קד) ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ז)].

ג) אם חיוב 'ולו תהיה לאשה' היא מצוה או קנס

- א. המשנה מביאה כמה חילוקים בין דין המאנס לבין דין המפתה, ואחד מן החילוקים הוא, 'האונס שותה בעציצו והמפתה אם רצה להוציא מוציא', כלומר, שהמאנס חייב לישא את אנוסתו, אבל המפתה אינו חייב בכך, ומבארת המשנה לשון 'שותה בעציצו', דהיינו 'אפילו היא חיגרת, אפילו היא סומא, ואפילו היא מוכת שחין'.
- ב. האחרונים העירו, מה הוא החידוש בזה, שהחיוב על המאנס לישא אנוסתו נוהג אפילו לגבי חגרת או סומא או מוכה שחין, הא פשיטא שהוא נוהג גם בכה"ג, דמה היא הסברא להקל באופנים אלו.
- ג. יש מתרצים, שחובת האנס לישא אנוסתו אינה בגדר מצוה בעלמא, אלא היא בגדר קנס ועונש, שכיון שהמאנס פגם באשה זו, ועושה אותה לבעולה, וגרם לה שקשה להינשא, לפיכך הוא חייב לישא אותה בעצמו. ולכך יש מקום לומר, דגבי אשה פגומה כמו חגרת וכדומה, שבכל אופן היה קשה לה להינשא, הרי נמצא שלא הפסידה כ"כ בבעילתו, וא"כ אפשר שלא חייבתו התורה לישאנה, קמ"ל דגם בכה"ג חייב לישאנה.
- ד. אך באמת כבר חקרו האפיקי ים (ח"ב סי' מב) והקובץ שיעורים (אות קכז) בזה, אם גדר מצות 'ולו תהיה לאשה' היא מצוה בעלמא או בגדר קנס ועונש, והביא האפיקי ים, שמבואר מדברי רש"י במכות (טו. ד"ה ואכתי) שהוא קנס, ובקובץ שיעורים כתב להוכיח מדברי התוס' לעיל (לה: ד"ה לא) דנקטו שהוא בגדר קנס ועונש.
- ה. וכתבו, שיש בזה נפק"מ גדולה לדינא, אם המצוה נוהגת גם בזה"ז, שאין לנו ב"ד מומחים לחייב קנס, שאם היא קנס, אינה נוהגת בזה"ז, אבל אם היא מצוה בעלמא, היא נוהגת גם בזה"ז. והביאו בשם החינוך (מצ' תקנז) שהמצוה נוהגת גם בזה"ז, וכן נקט המנחת חינוך (שם). [וע"ע בפתחי תשובה (אהע"ז סי' קעז ס"ק ה) שהביא בשם שו"ת רדב"ז (ח"א סי' יט), דמי שמודה שאנס אשה חייב לישאנה, ולא אמרי' המודה בקנס פטור].

ד) יסוד החילוק שבין צער לבין שאר תשלומי מפותה

- א. במשנה איתא, 'מה בין אונס למפתה, האונס נותן את הצער, והמפתה אינו נותן את הצער'. והגמ' דנה בטעם הדבר שאין המפתה חייב לשלם צער, ומביאה הגמ' בשם רבה בר אבוה, שהוא משום דדומה לאדם שאמר לחבירו 'קרע שיראין שלי והפטר', ומבואר ברש"י שהכוונה בזה, שהמפתה מוחלת על הצער, ומקשה הגמ' ע"ז, היאך יכולה למחול, הא התשלומין הולכין לאביה ולא לה.
- ב. הקשו הרשב"א והריטב"א, מה היא סברת רבה בר אבוה, שלכא"ו פשיטא שאינה יכולה למחול, כיון שתשלומי הצער הולכין לאביה ולא לה. והוסיף הרש"ש, שאם רבה בר אבוה סובר שיכולה למחול על התשלומין אע"פ שאביה זוכה בה, א"כ מאי שנא שהמפתה פטור מטעם זה רק מתשלומי צער, ולא מתשלומי בושת ופגם.
- ג. בקובץ שיעורים (אות קמה) תירץ, שיש לחלק בזה בין תשלומי צער לבין תשלומי בושת ופגם. דגבי צער, רבה בר אבוה סובר דעצם חובת התשלומין היא להבת עצמה, אלא שאביה זוכה בה ממנה, ולכן אם היא מוחלת, אין שום חיוב לשלם, משא"כ לגבי בושת ופגם, עצם התשלומין היא להאב ולא להבת, ולכן אינה יכולה למחול. [וע"ע בריטב"א שתירץ, דס"ל לרבה בר אבוה שאם הנחבל עצמו הסכים להצער, ליכא תשלומי צער כלל].
- ד. ולדברי הקובץ שיעורים צ"ל, דגם לגבי תשלומי קנס, עצם החיוב הוא להאב, ולא להבת, דאל"כ לרבה בר אבוה יש לפטור המפתה מקנס. וכבר חקר בזה בחי' הגר"ט (סי' מא), האם עצם חובת הקנס היא להנערה, אלא שהאב זוכה בה ממנה, או שעצם התשלומין היא להאב עצמו, והביא, שיש בזה מחלוקת גדולה בין הראשונים. [וע"ע בזה בחי' הגר"ש שקופ (סי' מב)].
- ה. הקהילות יעקב (סי' מג) כתב, שאף אם נימא כמו הצד שעצם תשלומי הקנס הוא להבת עצמה, ולא להאב, מ"מ יתכן לומר שאינה יכולה למחול, [ודלא כדברי הקובץ שיעורים], משום שעצם זכויותיה של הבת הם משעובדים לאביה, ולכך אינה יכולה למחול אפילו על זכות ממון שלה, כיון שע"ז היא מפסדת את שעבודו של האב.

דף לט

בענין שלש נשים משמשות במוך

מובא בגמ', דשלש נשים משמשות במוך. ורש"י (ד"ה משמשות) ביאר הכוונה, דשלש נשים אלו הן מותרות לשמש במוך, אך אינן מחוייבות. ופירש עוד, דאיירי בשימוש במוך גם קודם התשמיש. והגרי"ש אלישיב בספר הערות ביאר שיטת רש"י, דבדאי אין בזה איסור השחתת זרע מדאורייתא, דא"כ אין להתיר גם לנשים אלו, אלא יש בזה רק איסור דרבנן, משום שאינו דרך השחתה אלא דרך תיקון, ולפיכך הקילו במקום הצורך.

אולם התוס' (ד"ה שלש) הביאו, דר"ת חולק על רש"י, והוא ביאר, דשלש נשים חייבות לשמש במוך, ופירש עוד, דאיירי רק לאחר התשמיש ולא קודם, דקודם התשמיש גם בשלש נשים אסור, וביבמות (יב:) ביארו התוס' טעמו דר"ת וז"ל 'דלפני תשמיש ודאי אסור ליתן מוך, דאין דרך תשמיש בכך, והרי כמטיל זרע על העצים ועל האבנים כשמטיל על המוך, אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור, דהאי גברא כי אורחיה משמש מידי דהוה אקטנה ואיילונית דלא איתסרו בתשמיש משום דלאו בנות בנים נינהו, והאשה שנותנת אח"כ מוך לא הוזהרה אהשחתת זרע, כיון דלא מיפקדה אפריה ורביה'.

ונמצא שנחלקו רש"י ור"ת אם שימוש במוך בשעת התשמיש אסור משום השחתת זרע לבטלה או לא. ולהלכה מצינו מחלוקת הפוסקים בזה. הפתחי תשובה הביא בשם החמדת שלמה, שאשה שהרופאים אומרים שאם תתעבר תהא מסוכנת סכנת נפשות, מותרת לשמש במוך גם קודם התשמיש, משום שהוא דרך תשמיש, ולא הוי בגדר השחתת זרע. אולם הביא, שהחת"ס פסק בזה, שאין להתיר לשמש במוך בשעת תשמיש, רק לאחר התשמיש. ומבואר שנחלקו במחלוקת רש"י ור"ת. והביא הפ"ת עוד, שיש לרעק"א שיטה שלישיית בזה, שהוא פסק בזה שאין להתיר לשמש במוך אפילו לאחר התשמיש.

ומובא בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כמה שמועות שונות בענין הלכה למעשה בזה. יש שמביאים בשמו, שסדר העדיפויות לשימוש באמצעי מניעה הוא, קודם גלולות, ואם א"א אז קיימת העצה של פתילות או קצף, ואם לא, אז התקן תוך רחמי, ואם גם זה לא שייך, אזי שימוש בדיאפרגמה, עכ"ד. אמנם אחרים מביאים, שכשהיו שואלים את הגרש"ז בענין זה, לא הורה על סדר עדיפות, אלא אמר, שהרופא יקבע באיזה אמצעי ישתמשו, ורק הדגיש שיהיו אלו אמצעים אצלה וחלילה לא אצלו.

והגרי"מ שטרן שליט"א כתב וז"ל, 'לא אחת שמעתי מקדוש ישראל דודי מרן הגרש"ז זצוק"ל, שדינו של שימוש בדיאפרגמה הוא כמשמש במוך המובא בגמ', שלא הותר אלא במקום סכנה, ולא שמעתי כל שמועה אחרת מפה קודשו, הרב זצ"ל העדיף שישתמשו בשעת הצורך בגלולות, ואם א"א בהתקן תוך רחמי, גם הגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר לי שהיתר משמש במוך הנאמר בגמ' הוא רק באופן שאין עצה אחרת, וכיום שיש אמצעים אחרים כנטילת גלולות וכיו"ב, ממילא אין כלל היתר של משמש במוך, ואין היתר להשתמש בדיאפרגמה אלא רק במקום סכנה, כשלא הותר לאשה מבחינה רפואית ליטול גלולות'. [ולענין הלכה למעשה, כמובן צריך לשאול מורה הוראה].

סוגיית הדף

דף לט

אם גבי מפתה יש מצוה לכונסה

גמרא:

מה בין אונס למפתה כו' האונס נותן
מיד והמפתה לכשיוציא האונס שותה
בעציצו והמפתה אם רצה להוציא
מוציא

תמצית הסוגיא:

מובא במשנה כמה חילוקים בין אונס ומפתה, ואחד מהם הוא, שהאונס 'שותה בעציצו', דהיינו שהוא מחוייב לישא אנוסתו, משא"כ המפתה 'אם רצה להוציא מוציא', דהיינו שאינו חייב לישאנה, אלא אם ירצה כונסה, ואם לאו אינו צריך לכונסה.

ויש לעיין, אם הכוונה בזה היא, שגבי מפתה אין שום מצוה לישאנה, ורק לגבי אונס יש מצוה בזה, או שבאמת גם לגבי מפתה יש מצוה לישאנה, אלא שהחילוק בין אונס למפתה הוא, דהמאנס חייב לישא אנוסתו, וכופין אותו על זה, משא"כ המפתה, אע"פ שיש לו מצוה לישא מפותתו, מ"מ אם אינו רוצה לקיים מצותו, אין כופין אותו.

ומדברי הראשונים והאחרונים מבואר, שיש מחלוקת גדולה בנקודה זו. וכתבו כמה אחרונים, שיש בנידון זה עוד נפק"מ, לגבי מה שיש לחקור ביסוד פטור הקנס במי שנשא מפותתו, אם הנישואין עצמן הוא הפוטר, או שהפוטר הוא קיום מצות כניסת מפותתו. שלפי הצד שיש מצוה לישאנה, מסתבר שקיום המצוה הוא הפוטר, אך לפי הצד דליכא מצוה, ע"כ הנשואין עצמן היא הפוטר.

מחלוקת הראשונים אם גבי מפתה יש מצוה לכונסה

א. רמב"ם הל' נערה בתולה פ"א הל' א-ב

כתב, דגבי אונס ומפתה יש ב' מצוות: א. לקנוס המפתה. ב. שישא האונס את אנוסתו.

ומבואר מדבריו, דהחילוק בין אונס למפתה הוא, דרק לגבי אונס יש מצוה לישאנה, אבל לא לגבי מפתה.

ב. רמ"א אהע"ז סי' קעז סעי' ה, גר"א אות יט

הרמ"א פסק, שמי שבא על פנויה מצוה לכונסה, אלא שאין כופין על זה. ומקור הדבר מובא בביאור הגר"א, מקרא ד'מהר ימהרנו' במפתה.

ומבואר דנקט הרמ"א, דגם לגבי מפתה יש מצוה לכונסה. [וכן מבואר בבית שמואל (שם)]. ולפי שיטה זו יוצא, דהחילוק בין אונס למפתה הוא רק דגבי אונס כופין, משא"כ לגבי מפתה.

נמצא, שנחלקו הרמ"א והרמב"ם אם לגבי מפתה יש מצוה לכונסה או לא.

ג. מכילתא משפטים פר' יז

דרש, 'מהר ימהרנה לו לאשה, בראויה לו לאשה הכתוב מדבר, להוציא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל'.

ומבואר, דבלא דרשה זו היה אפשר לומר, דמותר לאיש המפתה לישא מפותתו אף אם אסורה לו. ולכא' מבואר דס"ל להמכילתא דיש מצוה לכונסה, דאל"כ איך ס"ד דמותר.

[ובמשנה מובא כעין דרשה זו לגבי אונס, ובזה מובן שפיר

דצריך דרשה, דסד"א דמותר לישאנה מחמת המצוה לישא אנוסתו].

נפקא מינה

ד. משנת ר' אהרן סי' מד ענף א

כתב, דיש בזה נפקא מינה חשובה, לגבי הדין דמי שנשא מפותתו נפטר מלשלם הקנס, אם הגדר בזה הוא, שהנישואין עצמן היא שפוטר את הקנס, או שקיום מצוה כניסת מפותתו הוא שפוטר אותו. שלפי הצד שיש מצוה לישאנה, מסתבר שקיום המצוה הוא הפוטר, אבל לפי הצד דליכא מצוה, ע"כ הנישואין עצמן היא הפוטר.

וכתב עוד נפק"מ, לגבי נערה שאינה רוצה להינשא לו, אך אביה רוצה שתינשא לו, שאם קיום המצוה הוא שפוטר מקנס, בודאי ליכא מצוה לישאנה אם אינה רוצה בכך.

ה. אפיקי ים סי' מב אות ג

כתב גם כן כדברי ר' אהרן, שלפי הצד שיש מצוה לכונס מפותתו, מה שפוטר הקנס הוא עצם קיום המצוה, ולא הנישואין עצמן.

דברי הרמב"ן

ו. רמב"ן על התורה שמות כב, טו

העיר על מה שכתוב בתורה גבי מפתה לשון 'מהר ימהרנו', דלשון זה משמע שהכוונה שישלח לה צרכי חופה, ולא לשון 'יקח לה לאשה'. וביאר הטעם בזה, דגבי מפתה אין מצוה לישאנה, רק אם רוצה, ואם לא יחפוץ בה, מתחילה יפרע'.

המצוה נאמר רק בכה"ג שהוא רוצה לכונסה, אבל אם אינו רוצה בכך, ליכא מצוה כלל.

ח. ברכת אברהם בענין מהר ימהרנו אות א-ג

האריך להביא ראיות לשני הצדדים, אם יש מצוה לכנוס מפותתו או לא.

וכפשוטו כוונתו, שאע"פ שיש מצוה לכנוס מפותתו, מ"מ אין זה מצוה חיובית, אלא רק מצוה קיומית.

ז. רנת יצחק משפטים ד"ה וכי יפתה

כתב לבאר כוונת הרמב"ן באופן מחודש, דהא דגבי מפתה אין כופין אותו לישא מפותתו, הגדר בזה הוא, שאע"פ שיש מצוה לכונסה, מ"מ אין חיוב בזה, משום שכל עיקרו של

נשים. הלכות יבום וחליצה פ"ח

פירשה נמשנה דרך לייבם כל אחד אחת וכבר אמרו בגמרא שם שאם הדי' הללו לטולן והאחד יבם את כולן שהוא מותר ופשוט הוא אלא לכמהה כל חד וחד לייבם חדא דילמא מתרמיא ליה יבממו כדאיתא התם:

יב ולעולם הזה בכל הספיקות וכו'. זה פשוט ומבואר בהרבה מקומות במסכת ומתבאר מהדין שהזכיר רבינו בהלכות אלו:

סליקו הלכות יבום וחליצה בס"ד חליצה מעולה או נבעלה בעילה וחליצה שהרי ביארנו כל העיקרין היבום וכו' היא הראויה לייבם:

נשאו החמש נשים אחר שנחלצה כל אחת מהן ארבע חליצות: יב ולעולם הזה בכל הספיקות הללו בעיקרים אלו. שכל מי שנחלצה לך שמה בת חליצה היא לאיש זה או אינה צריכה לחליצה ממנו. אינה נותרת להנשא לזר עד שיחלוץ לה אותו האיש. וכל מי שיחלצה לך שמה וכל מדברי תורה בין מוד"ם אינה מתייבמת לו. וכל שנחלצה בתו ותורה בכל הספיקות שארעו לענין יבום שחולץ ומי הוא שמיים ומי היא הפטורה מן החליצה ומן

סליקו הלכות יבום וחליצה בס"ד

הלכות נערה בתולה

יש בכללן חמש מצוות. שלש מצוות עשה. ושתי מצוות לא תעשה. וזהו פרטן

(א) לקנום המפתה. (ב) שישא האונם אנוסתו. (ג) שלא יגרש האונם. (ד) שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה לעולם. (ה) שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו:

וביאור מצוות אלו בפרקים אלו:

בספ משנה

פרק ראשון

בספ משנה

פ"א א מי שפיתה בתולה וכו'. משנה בפרק יש כבוד (בכורות דף מ"ט): חמשים של אונם ומפתה בשקל הקדש במנה לזרי:

אין לי אלא אביה היא עממה מנין מ"ל ימאן מ"מ אלא אונם בשלמה אחי כתיב ולא מהיה מדעתה אלא אביה מג"ל אמר רביי שלא יהא חוטא נשכר רבא אמר ק"ו ומה מפתה שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד בין היא בין אביה יכולים לעכב אונם שעבר על דעת אביה ועל דעת עממה לא כ"ש וכו' מניא אידך אע"פ שאמרו אונם נותן מיד כשיוציא הוא אף לה עליו כלום כשיוציא מי מצי מסיק לה אימא כשחולץ היא אף לה עליו כלום מצי אלא כסף קנסה ככתובתה ר"י בר יהודה אומר יש לה כתובה מנה במאי קא מיפלגי רבנן סברי טעמא מאי מקינו רבנן כחובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מסיק לה ור"י בר יהודה סבר הא נמי מלכד לה עד דאמרה היא לא בעינא לך. ופירש"י אע"פ שאמרו אונם נותן מיד כשיוציאנה אין לה עליו כלום ולא אמרין אין קנסה חמת כחובתה שהרי לאביה נותן מיד אלא כסף קנסה הוא כחובתה וכן אם לא כסף קנסה כחובתה. מי מצי מסיק לה לא יוכל לשלמה כתיב כשתאף היא אם ימנה מחליה ומכנה הימנו גט: ומ"ש

ב כל הנבעלת בשדה הרי זו בחזקת אנוסה וכו'. כתב הראב"ד מי ראשי איני יודע מה מועלת יש בה אם יש שם עדים יבאו ויעידו ואם אין שם עדים קנס

אין שם וכו'. ו"ל כמ"ס בעל מגדל עוז שאם ראו העדים מרחוק ששכב עמה ולא ידעו אם באונם אם ברצון אם היה בעיר חזקה שהיא מפותה אם לא לעקב ולא העידו העדים ששקף וכו' ואם היה בשדה חזקה שהיא אנוסה:

ג המפותה שלא רצתה להנשא למפתה וכו'. בפרק אלו נערום (כתובות דף ל"ט) שנינו האונם נותן מיד המפתה לכשיוציא ובגמרא לכשיוציא אשתו היא וכו' אשתו אימא לכשלא יכנסו ופירש"י אשתו היא וכו' אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא. לכשלא יכנסו שמתאן היא או אביה או המפתה עצמו. מניא ג"ה וכו' ואחד האונם ואחד המפתה בין היא ובין אביה יכולים לעכב בשלמה מפותה כתיב אם מאן ימאן אביה

שלא רצתה להנשא למפתה. או שלא רצה אביה ליתנה לו. או שלא רצה הוא לכנוס. ה"ו נותן קנס והולך ואין כופין אותו לכנוס. ואם רצו א טור אה"ע סי' קצ"ו סמ"ג עשין ל"ג ז"ד: ב טור שם סמ"ג עשין ל"ד: ובכנסה

א מי שפיתה בתולה קונסין אותו משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק והוא הנקרא קנס. וכן אם אנס אותה. וקנס זה מצות עשה של תורה שנאמר ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף: ב ואי זה הוא מפתה. ואי זה הוא אונם. מפתה לרצונה. אונם שבא עליה בעל כרחיה. כל הנבעלת בשדה הרי זו בחזקת אנוסה ודנין אותה ברין אנוסה עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה. וכל הנבעלת בעיר הרי זו בחזקת מפותה מפני שלא זעקה עד שיעידו העדים שהיא אנוסה כגון ששולף לה חרב ואמר לה אם תזעקי אהרוג אותך: ג המפותה שלא רצתה להנשא למפתה. או שלא רצה אביה ליתנה לו. או שלא רצה הוא לכנוס. ה"ו נותן קנס והולך ואין כופין אותו לכנוס. ואם רצו א טור אה"ע סי' קצ"ו סמ"ג עשין ל"ג ז"ד: ב טור שם סמ"ג עשין ל"ד: ובכנסה

משנה למלך

בעיר אין טענה שאמרה אנסת אותי כלום כיון דחזקה דכל הנבעלת בעיר דנין אותה כדון מפותה. ודוחק לומר דמיירי שהיא טוענת אנסת אותי בשדה והוא אומר פתימי אוקר בעיר יהיה לו לפי. א"י לענין שבוטה בין בעיר בין בשדה משביעין לו שבוטה היסם וה"ה למודה מקל. והורכמו להאריך כזה לפי שחלימי למהר"ש בתשובה סי' י"ו שכתב דבעיר כיון דחזקה מפותה היא אינה יכולה נמי להשביעו אם טענה אנוסה הייתי הפך ממה שכתבתי ודבריו מתייחס בעיני וז"ע: ג המפותה שלא רצתה להנשא וכו'. דין זה פשוט בפרק אלו נערום (דף ל"ט): והמפתה לכשיוציא ואמרין בגמרא דפירושו הוא לכשלא יכנס. ופירש"י בנתינתן דאם נכנס אינו נותן קנס דכתיב מהיר ימרינה לו ואם מאן ימאן וגו' כסף יקול אבל גבי אונם כתיב וקנס חמשים כסף וכו'

מגדל עוז

לה כמה מקומות מנינו נמי למיכתי הכי היכי דמי אם יש שם עדים יבאו ויעידו ואם אין שם עדים קנס אין שם ומה מקום לחיוב זה אלא ודאי איבעי לן למרוצה כמנה מירויי והא נמי מפריקנה לה דמיקום חזקה במקום עדים ושניהם מודים נבעלה או שיש עדים שראוה נבעלה ממקום רחוק אבל לא ידעו ולא ראו אם באונם אם ברצון היא אומרת אנוסה הייתי ויש לי זכר והוא אומר מפותה היית ואין לך זכר כדאיתא בפרק אלו נערום (דף ל"ט) גמרא מתינתן דהמפתה נותן ג' דברים דאמרינהו פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה זכר אמרי' מסתמא דמלתא סמיתין לחזקה בשדה אנוסה ובשטף דקרא עקב ואין מושע לה ובעיר מפותה ומעניינה דקרא על דבר אשר לא נעקב בעיר דכתיב קן הוא: ג המפותה שלא רצתה להנשא עד אשה הראויה לה. כמבואר בפרק אלו נערום (דף ל"ט):

כ"ג

נשים. הלכות נערה בתולה פ"א

ומ"ש רצתה היא ואביה ולא רצה הוא כופין אותה וכו' אפי' היא חגרת או סומא וכו'. משנה שם (דף ל"ט) האונס שותה בעליו וכו' כולל שותה בעליו אפילו היא חגרת אפילו היא סומא ואפילו היא מוכת שמים מנאלל בה דבר ערוה או שאינה ראויה לכל בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו מהיה לאשה אשה [שהיא] ראויה לו: וה"ל רבנו אפילו מחייבי עשה ואפילו שניה. מ"ש חייבי עשה ניחא דשפיר

איכא לומר דבכלל אינה ראויה לכל בקהל היא ומינא נפקא אלו נערוה (דף כ"ט): ולו מהיה לאשה שמעון המימיני אומר אשה שיש בה הויה ר"ש בן מנסיא אומר אשה הראויה לקיימה מאי דייבייה ממזרת ונתינה איכא דייבייה ומסקינן דאפילו חייבי עשה אין לרובי לקיימה אכל שניה קשה כיון דמדאורייתא שריא לאשה שהיא ראויה לו היא ואפשר דכיון דמדמכחיז ושמתתם אמ משמתי מלאו חכמים מקום דלרובי נערוה שפיר איכא לומר דשניה אימעיטא מולו מהיה לאשה וכלאו

אינו יכול להוציאה: ה היתה אנוסה זו אסורה עליו אפילו מחייבי עשה ואפילו שניה ה"ו לא ישאנה. וכן אם נמסרה בה דבר ומה אחר א טור שם ס"ג לאין פ"ד:

משנה למ"ד

שאנה ראויה לקיימה ואין צורך לה שהר בעולה ל"ג שהיא בעולה לבד ומפורש בבבליה שאני נשאקס דהיא ברייתא לענין נישואין מיירי כמ"ס החוספיה שם בבבליה ד"ה הא מני ר"מ היא חכמה ולא נשאה שמעון המימיני אומר אשה שיש בה הויה ר"ש בן מנסיא אומר אשה הראויה לקיימה מאי דייבייה ממזרת ונתינה איכא דייבייה ומסקינן דאפילו חייבי עשה אין לרובי לקיימה אכל שניה קשה כיון דמדאורייתא שריא לאשה שהיא ראויה לו היא ואפשר דכיון דמדמכחיז ושמתתם אמ משמתי מלאו חכמים מקום דלרובי נערוה שפיר איכא לומר דשניה אימעיטא מולו מהיה לאשה וכלאו

ואם נשאה שמעון המימיני אומר אשה שיש בה הויה ר"ש בן מנסיא אומר אשה הראויה לקיימה מאי דייבייה ממזרת ונתינה איכא דייבייה ומסקינן דאפילו חייבי עשה אין לרובי לקיימה אכל שניה קשה כיון דמדאורייתא שריא לאשה שהיא ראויה לו היא ואפשר דכיון דמדמכחיז ושמתתם אמ משמתי מלאו חכמים מקום דלרובי נערוה שפיר איכא לומר דשניה אימעיטא מולו מהיה לאשה וכלאו

ואם נשאה שמעון המימיני אומר אשה שיש בה הויה ר"ש בן מנסיא אומר אשה הראויה לקיימה מאי דייבייה ממזרת ונתינה איכא דייבייה ומסקינן דאפילו חייבי עשה אין לרובי לקיימה אכל שניה קשה כיון דמדאורייתא שריא לאשה שהיא ראויה לו היא ואפשר דכיון דמדמכחיז ושמתתם אמ משמתי מלאו חכמים מקום דלרובי נערוה שפיר איכא לומר דשניה אימעיטא מולו מהיה לאשה וכלאו

סוגיית הדף

תמה בית שמואל אבן העזר סימן קעז הלכות אונס ומפתה בית שמואל

ד' ערות דבר. היינו ערוה ממש, ולא ערוה דבר כמ"ש בסמ"ק ק"ט
[בטור, וע"ש בב"ש סק"ג] אפילו דבר בלא ערוה, אלא כאן דוקא ערוה.
פרישה [אות י"ב]: ה' יגרשה. כ"כ הרמב"ם פ"א [מנערה ה"ה],
ומשמע דלר"ך לגרשה. ונעור איתא יכול לגרשה, משמע אס אין רועה
לגרשה לא כפינן ליה. ועיין ב"ח [אות]

ד': ה' ואחר כך פיתה אותה. ה' ערות דבר ה' יגרשה. הגה יא עליה שם רע
הן צביחה אחת [שהיה צמחילה באונס] כגון שנאו שנים והעידו עליה שמתבערו לזנות אין
יש חילוק בין אונס למפתה:

לה קנס אבל משום קול בעלמא על שם רע שיא עליה לא הפסידה הקנס [טור]. צא עליה באונס ה' ואחר כך פתה
אוחה מקרי מאנס אף על גב דאחר כך נתרציה לו [מהרי"ק שורש קכ"ט].

ה' ה' הנתען על הפנויה יש אומרים שלא לכנסו משום לזות שפתים שנראה שמחזיקים הקול פויש אומרים
שמצוה לכנסו. הגה והסגרא ראשונה עיקר ובמקום שיש לחוש שלא חלל למצות רעה נומר לכנסה וכל זה בקול
בעלמא אבל אס ודאי צא עליה מצוה לכנסה אבל ה' אין כופין על כך [שם]. ואס נטענת משנים מראשון אינו אלא

צינוס ומקורות ז' ע"ג ג'. ה' טור בשם הראש"ש יבמות פ"ב סי' ר'. ט' במהרי"ק המוכב בצינוס שבהגיה לעיל סוף סעיף ד'.
שנו"ס 2' כ"ה דבר ברוב המהדורות. במהדורות שפ"ז ותיב ובמהדורות הח"מ והב"ש: שבעתן, וכ"ה בטור.

ערך לחם

סעיף ה'. אם תובעת הפנויה שנדר לה איהו דבר באתנגה כשכא עליה, חייב שבעות היסת. [ב"י בשם הר"ב סי' פ"א]. שם בסופו. ואס יש אמתלאות
שהוא אמת, וכריסה בין שניה, כתב מהרי"ק [שורש קכ"ט ע"ג ג' ד'] דלכרע מצוה לכנסו, ואס היא שנואה לו אין כאן מצוה.

נחלת צבי

סעיף ה' ב. הנתען על הפנויה יש אומרים כו'. כל זה הוא
מדברי הרא"ש [יבמות פ"ב סי' ר'] והניאו הטור, שכח על שם יש
אומרים שצרי שמוה לנטוס כדאשכחן באונס ומפתה [ולקחתה] וילו
היה [למשל דברים כ"ב כ"ט], ושהוא כח, נהי דמיצתו מורה לכנסה
אחר שפגמה, ה"מ כודאי אכל בקול בעלמא אין [להחזיק] הקול לפגוס
שניהם. ח"ש הרב הג"ה, והסגרא הראשונה עיקר:

פ"פ
הרא"ש
והטור

טורי וזב

סעיף ד' [ד] ואחר כך פיתה אותה מקרי מאנס כו'. לא מיבעיא
בביאה אחת שהיא תחילה [באונס] וסופה ברצון, דאפילו אשת איש
שנבעלה באונס בדרך זה שריא לבעלה כדאיתא בכתובות בפרק נערה
שנתפתה [ג"א ע"ג] דיצר אלכשה, אלא אפילו בשתי ביאות, אפיה לא
נפטריה מקנס ומשאר דברים. אכן נראה לי, עכ"פ וי"ל ענין זילותא אוליין
כפי זילותא דידה דהאינא, מטעם שכתבתן קודם לזה [סק"ג] דאין כאן
חזקה:

גור אריה

לו. ואס יש לו אשה, יש חרס שלא ליקח שמי נשים, מנדין אותו עד שימן
לה נדוניה לשהיה להגון לה: סעיף ה' ג. שמצוה לכנסו. אס

ביאור הגר"א

ועיין רש"י ד"ה מי כו': יד. יצא כו' אבל כו'. שם ל"ו ב': טו. בא
כו'. לא מיבעיא צמד ביהא כמ"ש שם [כ"א] ג', דק"ל כדנא שם
לדנוסה היא [בת"כ] [דתינא כותיה], וי"ש לענין מנון, אלא אפילו בשמי
ציאות, מ"מ לא הפסידה מה שנתחייב לה כנר בצביל שנתרצה אח"כ לומר
דלאו צמ נוסת היא, כמ"ש בפרק המוגל [ביק] ל' ב' לא אמרת כלום כו':
יד. והסברא כו'. הרא"ש שם [המובא בבה"ג אות י'], וכמו, דנשי דמיצתה
ולפגוס שניהם, ולי לא נראה כן, מקאמר צמחני [יבמות כ"ד ע"ב] דוקא על
משום כך נמגיניה, משמע דוקא כה"ג: יח. ובמקום כו'. דכדאי הו"ו
שם ובסמ"ג דלהלן [ועיין ג' ניד] בעלי הסגרא שיהי לטמון עליהם נשעת הדחק, ואמרינן בפ"ק דקדושין [כ"א סוף ע"ב] מוטב שיאלו ישראל תמותות
שמוטות כו'. [מהרי"ק המוכב בצינוס שבהגיה]. ועיין סוף פרק ו' דיבמות ס"ו א': יט. וכל זה כו'. כנ"ל [בסקט"ד-ד"ו], וכמ"ש [שמות כ"ב ט"ז] מהר
ימהרנה כו': כ. אבל אין כופין כו'. כמ"ש צמחני [כתובות] ל"ט א' המפתה אס רצה כו', וכמ"ש צמחני מ' א' אחר קרא מהר כו': כא. ואס
נטענת [משנים] כו'. כמ"ש [שם] ל"ו ב' דכותה הלא דנפק כו', אלמא קלא לאו כלום ומייב השני צמחני, ויהי לנטוס דמשם למדין:

באר הגולה

סעיף ה' ג. טור בשם הרא"ש צ"פ דיבמות [סי' ר'], מממלא דרב
אסי הסר ממך עקשות פה וכו' [חשלי ד' כ"ד], שם דף כ"ד ע"ב. פ. שם
[ברא"ש], וכ"כ הסו"ט שם [ד"ה משום] בשם ר"ם.
סעיף ה' טו. ויש אומרים כו'. כמ"ש [דברים כ"ב כ"ט] ולו תהיה לאשה:
מורה לכנסה אחר שפגמה, ה"מ כודאי, אבל קול בעלמא אין להחזיק הקול
שפגמה, ובמירכתי יבמות סי' י"ד [ו"ל] [שם כ"ד ע"ב תורה משום, ובמירכתי
שמוטות כו'. [מהרי"ק המוכב בצינוס שבהגיה]. ועיין סוף פרק ו' דיבמות ס"ו א': יט. וכל זה כו'. כנ"ל [בסקט"ד-ד"ו], וכמ"ש [שמות כ"ב ט"ז] מהר
ימהרנה כו': כ. אבל אין כופין כו'. כמ"ש צמחני [כתובות] ל"ט א' המפתה אס רצה כו', וכמ"ש צמחני מ' א' אחר קרא מהר כו': כא. ואס
נטענת [משנים] כו'. כמ"ש [שם] ל"ו ב' דכותה הלא דנפק כו', אלמא קלא לאו כלום ומייב השני צמחני, ויהי לנטוס דמשם למדין:

פתחי תשובה

סעיף ה' ט. ראשונה עיקר. עיין בתשובת רבינו עקיבא איגור ד"ל
[קמא] סוף סי' קכ"א שהביא דהיש"ש יבמות [פ"ב סי' ט"ז] כתב
לחכרע כדברי הר"י [המובא בתוס' שם כ"ד ע"ב ד"ה משום, ובמירכתי שם
סי' י"ד], דבנטען מן הפנויה, כיון דאילו ודאי בא עליה אפילו מצוה
איכא, ממילא בקול אין להחמיר. אך כתב שם דאם הגיעה לעונת וסת, כיון דמסתמא לא טבלה לנדחה, הוי נטען על גדה דאורייתא דאיכא
ברת, וכיון דנטען מן השפחה דאיכא לאו לא יכנס [לעיל סימן ה'], מכ"ש נטען על גדה, יע"ש. והוא ד"ל האריך בביאור
דבריו, ובסוף כתב דנראה משטחיות דברי מהרש"ל כיון דבקלא בעלמא ליכא מצוה לישא אותה וכדשייב באמת הרא"ש על הר"י, בזה
לא סמכינן על הר"י רק באינה נדה אבל בנדה לא, משא"כ היכא דבדודאי בא עליה דבאמת איכא מצוה, לא גורו כלל לבטל את המצוה,
ואף בבא על הנדה כן הוא, ע"ש: י. לכונסה אבל אין כופין. עיין בתשובת חוט השני סוף סי' י"ח שהאריך בזה:

ראש פינה - עקבי הבית

סימן קע"ד סק"א, ועיין צו"ת שבת יעקב [ח"א] סי' קל"א קל"ב, ועיין בפסקים
שנספר יהושע [סי' כ"ג]: סק"ה. לא כפינן ליה. נראה דהיינו דוקא באין שש
איסור, רק כגון המצוה כפינן קט"ו סעיף א', אבל אס יש משא"כ איסור כגון המצוה

אמר ברוך

דף כ"ה ע"ב, ובאסיפת זקנים לב"ק דף ע"א [ע"א] ד"ה אלא למאן דלמר, ונע"ו דף ס"ג ע"א תוס' ד"ה והא מהמלא:

אשר לא אורסה להוילא את שנתארמלה ואת שנתגרשה מן האירוסין. גירסת האופת דק מן האירוסין ובקב"מ כתבנו דכתי מוכה מדברי ר"ע בסמוך דמייחתי מהפרת נדרים, וצאמת נראה דגם מדברי ר' יוסי הגלילי מוכה דגרסין מן האירוסין, דהא אשר

לא אורסה דרש ר' יוסי הגלילי כתי במפוחה קאי, והשתא את נימא דבא למטע את שנתארמלה ונתגרשה מן הנישואין, קשה דבזה לא לריכא קרא למטעי שאין לה קנס, דמן הסברה ידענא דליכא הכא קנס, שהרי לעולם נשואה יולאת מנשות אביה, וא"כ או היו שייך כהן קנס פשיטא דהקנס מניע לה, ואף אליבא דר"ע דברייתא דס"ל בנתארמלה ונתגרשה קנסה לאציה ביינו דוקא מן האירוסין דכהו כו האב, אבל מן הנישואין ניכא זכות לאב, אלא או איכא קנס כגון שעדים מעידין עליה שלא נבעלה כדאיתא בירושלמי פ"א דכתובות ה"ב, שייך זה לדידה, והיינו דוקא באלוה, אבל במפוחה אין כהן קנס, וכדתן בכתובות מ' ע"א יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפוחה פטור, ופי' רש"י דכיון דקנס שבה היא ואלחיתיה דמדעתה נתפתחה לו פטור ע"כ, ואם כן בנתארמלה ונתגרשה מן הנישואין ונתפתחה ליה ליה לה קנס, כיון דמדעתה עבדה מחלה, ומסברה ידעין שאין לה קנס, ומדאיתרין ר' יוסי הגלילי למטעי מקרא דאשר לא אורסה להוילא את המפוחה שנתפתחה לאחר שנתארמלה ונתגרשה מן האירוסין הוא, דאי לאו קרא כו"א דקנסה לאציה היו וכדאמר ר"ע קמ"ל קרא שאין כהן קנס: **בראיה** לו לאשה הכתוב מדבר להוילא אלמנה לכה"נ וכו'. לכאורה משמע לפרש דבא למטע שלא ישאנה באיסור, ותימה למה לן קרא על זה מהי תיתי לומר שישאנה באיסור, בשלמא גבי אונס דיש מ"ע לישאנה דכתוב ולו תהיה לאשה, שפיר לריכא קרא למטעי אשה שאינה ראויה לן, דסד"א דנית עשה דלו תהיה לאשה וידחה ליה, אבל במפוחה כתי ניכא עשה ופשיטא שלא ישאנה

[א] **בעליו** אין עמו שלם ישלם אם בעליו עמו לא ישלם מגיד שכיון שיצאת מרשות הנשאל לרשות השואל אפילו שעה אחת בבעלים פטור שלא בבעלים חייב: אם שכיר הוא בא בשכרו שומע אני ישבע ויהא פטור [ב] הרי אתה דן הואיל ונושא שכר מהנה והשוכר מהנה הא למדת על נושא שכר שנשבע על האונסין משלם הגנבה והאבדה אף שוכר (ישלם) [גשבע על האונסין ומשלם] הגנבה והאבדה. והרי שומר חנם יוכיח שהוא מהנה ופטור משלם. הוא יוכיח על שוכר אע"פ שהוא מהנה ומהנה מהשלם. אמרת הפרש הואיל ונושא שכר מהנה ושוכר שהוא נשבע על האונסין ומשלם את האבדה אף השכיר נשבע על האונסין ומשלם את הגנבה ואת האבדה ואל יוכיח שומר חנם שהוא מהנה אבל אינו מהנה [והשוכר מהנה ומהנה] לכך נאמר אם שכיר הוא בא בשכרו:

פרשה יז וכי יפתה איש בתולה בא הכתוב ללמד על המפוחה שישלם עליה קנס והדין נותן הואיל ותפוסה ברשות אביה ומפוחה ברשות אביה אם למדת על תפוסה שמשלם עליה קנס אף מפוחה משלם עליה קנס. לא אם אמרת בתפוסה שעבר על דעתה ועל דעת אביה לפיכך הוא משלם עליה קנס תאמר במפוחה שלא עבר אלא על דעת אביה לפיכך לא ישלם עליה קנס הא לפי שלא זכיתי מן הדין צריך הכתוב להביאו: אשר לא אורסה להוציא את שנתארמלה ואת שנתגרשה מן (הנישואין) [האירוסין] דברי ר' יוסי הגלילי. ר' עקיבא אומר [ז] (מנין) אפילו נתגרשה ונתארמלה והדין נותן הואיל ורשאי בהפרת נדרים ורשאי בכסף קנסה מה בהפרת נדרים אפילו נתארמלה או נתגרשה אף בכסף קנסה אפילו נתארמלה או נתגרשה. אם כן מה תלמוד לומר אשר לא אורסה אלא מופנה להקיש ולדון ממנו גזירה שוה. נאמר כאן אשר לא אורסה ונאמר להלן אשר לא אורשה (דברים כג) מה להלן חמשים אף כאן חמשים מה (להלן בכסף) [כאן שקלים] אף (כאן בכסף) [להלן שקלים]:

מהר ימהרנה לו לאשה למה נאמר לפי שנאמר ונתן האיש השוכב עמה (דברים כג) יכול כשם שבתפוסה נותן מיד כך במפוחה נותן מיד **ת"ל מהר** ימהרנה לו [ח] (לאשה) מגיד שהיא עושה עליו מהר ואין מהר אלא כתובה שנאמר הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנערה לאשה (בראשית לו): מהר ימהרנה לו לאשה בראיה לו לאשה הכתוב מדבר להוציא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתניתה לישראל **בת**

אפילו שעה אחת בבעלים פטור. שהיה בעליו עמו בשעת האלה פטור אע"פ שאין עמו בשעת שצורה ומחא אבל אם היה בשאלה שלא בבעלים אע"פ שהיה בעליו עמו בשעת מוחא חייב כדאיתא בצ"מ ז"כ ע"כ: והשוכר מהנה ומהנה. גירסת הסג"א והשואל נכנס ואינו מהנה פירוש דשואל נכנס ואינו מהנה אבל השוכר נכנס ומהנה וא"כ אינו דומה לשואל וכן אינו דומה לשומר חנם שכוח מהנה ואינו נכנס אלא הוא דומה לשומר שכר שהוא נכנס ומהנה לפיכך פטור על אונסין וחייב על גניבה ואצידה:

פרשה יז בא הכתוב ללמד על המפוחה. פירוש שהצריך הכתוב לפרש דין מפוחה דמן הסברה לא נדע שישלם קנס דליכא למילף כמה מלינו מאנוסה כדמפרש ואלו: ותפוסה. אנוסה: שגבר על דעתה. שאנס אותה בעל כרחו: להוילא את שנתארמלה ואת שנתגרשה מן האירוסין. כן הוא גירסת האופת דק והכי מוכה מדברי ר"ע בסמוך דמייחתי מהפרת נדרים והתם בנתארמלה ונתגרשה מן האירוסין הוא: אף בכסף קנסה אפילו שנתארמלה או נתגרשה. פירוש אף בכסף קנסה לאחר שנתארמלה או נתגרשה מן האירוסין זכה בהם האב והיינו ר"ע דברייתא בכתובות ל"ח ע"א דאמר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לאציה והתם מייחתי מהפרת נדרים: ונאמר להלן. באלוה: מה כהן שקלים אף להלן שקלים. כן הוא גירסת האופת דק ע"פ הש"ס בכתובות ופירש רש"י מה במפוחה שקלים דכתוב יסקול: ואין מהר אלא כתובה. ויאל כסף קנסה בכתובות ומשמע מכאן דמן התורה הוא אע"פ שכתובות בעולה לכו"ע מדרבנן היא ל"ל דכתיב גזוב"כ הוא שחייב ליתן לה כתובה במקום הקנס והרמזים צ"ל מהלכות נערה בעולה כ"ג כתוב שכתוב לה כתובה כשאר בעולות ומצוה שכתוב לה מאתים וצ"ל דכתיב גזוב"כ וכן נראה לומר דעת רש"י עכ"ל: בראיה לו לאשה. מדכתוב לו דרש דבעין הראוי לן:

שומע

הנהרות הגר"א [א] פסחטע שואמר בעליו כו' מת"ל אם בעליו כו' : [ב] על כל דבר : [ג] והשואל נהנה ואינו מהנה : [ד] מיותר :

סוגיית הדף

תיד משנת כתובות רבי אהרן

סימן מד

בענין פיתה אסורה לו ונשאה

א

אם קרא דמהור ימהרנה הוא מצות התורה

ג) ויש להוכיח דמהור ימהרנה הוי מלוה ממ"ש הרא"ש בפ"ב דיבמות ס' ז' וז"ל: בנטען על הפנויה יש דעות חלוקות, יש אומרים דלא יכנס משום לזות שפתים, ויש אומרים דמלוה לכנס כדאשכחן באונס ומפתה ולו תהיה לאשה, ע"כ. ואף דמסתמא נחשד על פיתוי וקרא דולו תהיה לאשה דמיייתי הרא"ש איירי באונס, ל"ל דגם במפתה איכא מלוה דכתיב מהור ימהרנה, הרי דגם מהור ימהרנה הוי מלוה, אך התורה נתנה לו רשות שלא לישאנה. וכן קיי"ל באה"ע ס' קע"ז ברמ"א וכ"כ הגר"א שם.

עוד יש להוכיח ממכילתא דאמרינן, מהור ימהרנה לו לאשה, באשה הראויה לו, פרט לאלמנה לכ"ג וכו'. ויש לפרש את דרשת המכילתא בשני אופנים, האופן האחד, דהדרשא קאי לגבי הפטור מקנס, ואתי למימר דכשהמפתה נושא אשה האסורה לו לא מפטר מן הקנס. אך אם זה הוה הפירוש בדרשת המכילתא לכאורה דין זה הוה נגד הגמרא דיבמות שמביא המל"מ דהא דתנן אם נשא נשוי בצעלות עלמנו לומר שאינו משלם קנס במפתה. ויותר מסתבר לפרש את דרשת המכילתא באופן שני, דהדרשא אחיא לגבי המלוה לישא, דבאסורה אינו נושא, אבל אה"כ דמפטר מקנס כשנושא. וא"כ מוכח מדרשת המכילתא דבכלל קרא דמהור ימהרנה איכא מלוה לישא, דאי הוי רק רשות, גם כשנושא לי"ל למעוטי באסורה, ומוכח כ"ל.

ד) ובוזה מוסברים שני תרומי החוס' לקמן ל"ט ע"ב ד"ה אין לי, דהתירון הראשון ס"ל דאף אם נתראה האב לקדשה להמפתה אך היא ממאנת, אינו נפטר ע"י הנשואין מתשלום הקנס, ואע"פ שהאב בידו לקדשה ותפסקו הקידושין, מ"מ זה ברור דחיוב המלוה דולו תהיה היא חיוב כלפי עצמה של האנוסה, ואינו חיוב לאב, וכשאמרה היא לא בעינא ליתא לעשה. ופשוט דאם האב רוצה שישאנה והיא אינה רוצה שוב ליכא מלוה, וממילא במפתה ג"כ לא נתקיים המלוה דמהור ימהרנה, דלא חייבה התורה כלל במקום שאינה מרובה להנשא, ולכן משלם קנס. והתירון השני חולק בזה ע"ש.

ונפשט לנו השתא ספקו של המל"מ, דכמו במקום שלא קיים את המלוה דאינו נפטר מתשלום הקנס ה"ה במקום דאסורה לינשא לו, דמלוה אין כאן כמבואר במשנה דלא תהיה לאשה באשה הראויה לו, ואונס ומפתה גמרי מהדדי, וממילא חייב לשלם קנס. אבל אם נאמר כהלך השני דבנתפתה ליכא

א) דף ל"ט ע"א תנן, מה בין אונס למפתה וכו' האונס נתן מיד והמפתה לכשיוליא, ע"כ, וברש"י: לכשיוליא - בגמרא פריך אטו אשתו היא, ומפרש לה לכשלא יכנס, דאם כנסה אינו נתן קנס, כדכתיב מהור ימהרנה לו ואם מאן ימאן וגו' כסף ישקול וכו'. ע"כ. והנה המל"מ בפ"א מנערה ה"ג עלה ונסתפק וז"ל: ונסתפקתי, היכא דפיתה אשה האסורה לו, ועבר וכנסה, אם חושי לו כניסתו זו ליפטר מהקנס, או דילמא כיון דכופין אהו להוליא לא מיפטר מהקנס וכו', שוב ראיתי הדבר מבואר פרק הבא על יבמתו נ"ט ע"ב, ת"ר, אנוסת עלמו ומפתת עלמו לא ישא ואם נשא נשוי, אמר רב הונא אמר רב ומוליא בגט. ואלא הא דקתני אם נשא נשוי, א"ר אחא בר יעקב שאין משלם קנס במפתה, ע"כ, ופירש"י, שאם מפתה היא אהנו ליה נישואין למויפטריה מקנסא, ע"כ, ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה וכו', עכ"ל המל"מ.

ב) והנראה בזה לפי מה שיש לחקור איך מתפרש החיוב דמהור ימהרנה לו לאשה האמור במפתה, אם חיוב זה הוה מלות התורה על המפתה כמו החיוב והמלוה דלו תהיה לאשה האמור באונס, אלא דיש נפקא מינה בין האונס למפתה, דהאונס בעל כרחיה רמיא רחמנא עליה לשאת את האנוסה, אבל המפתה אע"פ שזויתה אותו התורה לישאנה אבל אין הוא מחוייב בזה בעל כרחו, לפי שנתנה לו התורה רשות שלא ישא רק יבס קנס. ולפי דז זה גדר המלוה דמהור ימהרנה לו לאשה האמור במפתה הוה דומה למלות יבוס, דהתם נמי יש לו מלוה לייבס ואעפ"כ נתנה לו התורה רשות שלא לייבס רק לחלוץ, ואותו הגדר הוה גם במלוות פדיון פטר חמור ועריפתו. או שמא קרא דמהור ימהרנה לו לאשה אחי למימר דכל היכא שגאשה המפתה לאשה אינו חייב קנס, לפי שחיוב התשלומין שנתנה התורה על המפתה הוה רק באופן אם לא ישאנה, אבל אם נשאה פטור מן התשלומין. ולפי דז זה קרא דמהור ימהרנה אינו מלוה כלל רק הוה דין בתשלומי הקנס שחייבה אותו התורה, דאם נשא לא חייבה אותו התורה בתשלומי ממונ.

ונראה דיש בספק זה נפקא מינה לדינא, דלהלך הראשון דמהור ימהרנה פירושו יש מלוה בנשואין, מסתבר לומר דבמקום דלא קיים המלוה בנשואין אינו נפטר מתשלום הקנס, דהפטור מתשלום הקנס תלוי בקיום המלוה, וכשלא נתחיימה המלוה לא מיפטר מתשלום הקנס.

מלוא, מסתבר דהכל תלוי בהנשואין ואם נשאת שוב אינו חייב לשלם. ולפי מה שהוכיח המל"מ מהגמרא ביבמות דנשואין

ב

מחייבן נתמעטו נשים האסורות לו, והנפק"מ בזה לדינא.

דאיכא קנס איכא נמי נישואין, ע"כ. וזה ברור שלדעת התירוח השני בתוס' דחייבי לאוין נתמעטו מיתורא דקרא דאשה הראויה לו, בודאי דליכא כלל מלוא אם נשא, ולפי הלך הראשון בספק שנסתפקנו דמה שע"י הנשואין מיפטר המפתה מן הקנס הוא דוקא משום קיום המלוא, בודאי באשה האסורה לו לא יפטר מן הקנס ע"י הנשואין. אבל לפי התירוח הראשון בתוס' דמסבירא ידעינן דאינו יכול לכונסה באיסור דכיון דאי אמרה לא בעינא אין עשה דוחה הל"ת, לפי הטעם הזה יש מקום לדון, מה בכך שהיא אסורה לישא מ"מ אם נשא נתקיימה המלוא דדיעבד, רק שעבר עבירה ג"כ ומתחייב מלקות על העבירה, אבל אין זה ענין לביטול העשה"א, וממילא נפטר מהקנס.

ה) אך אפילו לפי הלך הראשון בספק שנסתפקנו דמהור ימהרנה לו לאשה הוי מלוא, אין הדבר מוחלט דבאשה האסורה לו לא מיפטר מן הקנס, דעדיין הדבר תלוי במחלוקת התרואים בתוס' לקמן מ' ע"א ד"ה ניתי, ז"ל: וי"ל דלאו מיתורא דקרא מפיך ליה במתניתין [דבעינן אשה הראויה לו], אלא דולו תהיה לאשה משמע מדעתה, ולהכי ממעט אשה שאינה ראויה לו דהא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתא לעשה כלל, הלכך לא חשיב עשה ולא דמי לא תעשה וכו'. אי נמי, מיתורא דקרא דריש, ופריך דליתיה עשה וידחה ל"ת, ויתורא דקרא נוקי לחייבי כריתות דאי לאו קרא הוה שרינן אפילו חייבי כריתות דהואיל ואיתרבו לקנס לעיל בריש פירקין איתרבו נמי לנישואין דקראי משתמעי שפיר דהיכא

ג

קיום מצוה הכרוך בעבירה ועשה את מעשה המצוה אם קיים את המצוה

תופסין בהם קדושין, ואמאי לא יועיל היבוס, ומה בכך שעשה עבירה מ"מ כיון שנתקיימה מלוא יבמה יבוא עליה לריך להיות הדין דקנאה. ולריך לומר כסבירא הנ"ל, דכיון דביבמה זו לא משכחת שתתקיים המלוא בהיתר ממילא נדחה במקום זה לגמרי חיוב מלוא יבוס ואין כאן כלל מלוא יבוס, ולכן אם בעלו לא קנו

והנה יש שיטות לפרש דיבמה שהיא מחייבי לאוין ועשה חייב היבוס עליה משום אשת אח"כ. ובפשוטו יש משיטות אלו נופא ראייה ליוסוד שאמרנו דהיכא שא"ל לקיים את המלוא מבדלעדי עבירה נדחית העשה לגמרי, דאי לאו הכי מהיכא תיתי דיתחייב עליה משום אשת אח, הלא במקום יבוס ליכא אשת אח ועל כרחק אתה לריך לומר דלהכי עובר עליה משום אשת אח משום דאין כאן מלוא יבוס כלל וכנ"ל.

אך יש לדחות ולפרש דלהכי ביבמה שהיא אסורה על היבוס בלא ועשה הרי היא אסורה עליו באיסור אשת אח, הטעם לזה הוא משום דכלל הדחיה דעשה דוחה לא תעשה הוא דוקא במקום שזויתה התורה לעשות ולקיים את מלוא העשה, היינו שהוא מחוייב עפ"י דין לעשות כן, אבל כל שאינו רשאי או שאינו מחוייב לעשות כן, יהיה מאיזה טעם שיכיה, אין האיסור נדחה,

לקיים בו המצוה, אבל במצוה המוטלת על חתפו דגברא ואין כאן חפץ שהוא סיבת המצוה לא שייך פסול מצוה הבאה בעבירה, ופסול זה שייך רק בסוכה לולב ומצה וכדומה.
ב. עיין שעה"מ פ"ו מיבוס הי"א.

ו) אך י"ל דגם אם הטעם הוא כמו שפירשו התוס' בתירוח הראשון דבאשה האסורה לו פטורו מן המלוא דולו תהיה הוא משום דהעשה אינו דוחה את הל"ת, מ"מ אין כאן מלוא כלל, והביאור בזה, דהיכא שייך לומר שקיים את המלוא ורק שיחד עם קיום המלוא עבר גם עבירה, דזה דוקא במקום דמשכחת לה שמוכל המלוא להתקיים בהיתר, דככה"ג אמרינן דהמלוא רמיא עליה, ולפיכך אפילו אם קיימה באופן האסור דיינינן ביה דקיים את המלוא, דבזה שפיר מסתבר דקיום המלוא אינו מתבטל בשביל העבירה והם שני דברים מיוחדים. אבל במקום דלא משכחת כלל שיוכל לקיים את המלוא בהיתר, והעבירה אינה נדחית מפני המלוא, ממילא אמרינן דנדחית המלוא לגמרי ואין כאן חיוב כלל, דלא ליותה התורה לקיים מלוא זו כלל, ולכן אם עבר וקיים אין כאן מלוא כלל.

ז) ויסוד זה שאמרנו דכל היכא שיש לאדם מלוא שאינו יכול בשום אופן לקיימה בהיתר לא רמיא מלוא זו עליה, ולכן אם קיימה באיסור לא אמרינן דאת המלוא קיים אע"פ שעבר גם עבירה, יש להביא לו ראייה מהגמרא ביבמות כ' ע"ב, גבי אם נפלה לפניו יבמה שהיא מחייבי לאוין ועשה דאם בעלו לא קנו. ולריך להבין, אמאי לא קנו, הא חייבי לאוין ועשה

א. ולא שייך לומר דאין כאן מצוה כלל להסוברים דמצוה הבאה בעבירה הוי דאורייתא הואיל והנשואין הוו מצוה הבאה בעבירה, דזה אינו, לפי מה שביארתי במק"א [עיין משר"א תשובות תאו"ח סי' ט'] דפסול מהבב"ע שייך רק במקום דשייך פסול בהחפץ שהחפץ פסול

לכה"ג גרר'ה לכה"ד, ממורת ונחניה לישראל, בת ישראל לנחין וממור, וכי בהתה"מ להמלכ"מ ז"ל. מלת לו מיותר ומציין הראוי לו, וי"ל דאחי ככ"ע ואינו מדבר לענין קנס, רק שלא ישא אותה, אך א"כ מאי קמ"ל, וצ"ל דאחי כר"ש ב"מ דכ"ט: שפטור מן הקנס עכ"ל, אבל צ"ע, דלר"ש בן גמטיא הרי הקרא, דכתיב באונס ולו תחי' לאשה, ממעט מינ' דאין קנס רק בראוי לו, א"כ ל"ל קרא במפתח, והלא מבואר בש"ס דילן, דמגמר גמרי אונס ומפתח מהדרי, דכי מרכינן אמתני' דאלו נערות, והני בני קנסא נינהו ואמאי, אקרי כאן ולו תחי' לאשה, אשה הראוי לו, ומשני ר"ל דמרכי' מנערה הנערה, דכתיב גבי אונס, ור"ש מרבי מקרא דהבתולות, דכתיב גבי מפתח, וכן במסקנא דאיתרו להו תרי, חד לחיל וחד לחי, כ' התוס' דחד כתיב באונס וחד במפתח, והא דליא דלא מרכי' רק ח"ל, וחד באונס וחד במפתח, משום דגז"ש גמרינן להו מהדרי, אכן בש"ס שם הביא להקשות, דל"ל רבויא במפתח, דהא לא כתיב שם מיעוטא לסכולות, והאר"ך בזה, וצ"ע הלא במכלתא ממעט בהדיא גם במפתח, ואולי ס"ל דש"ס זי"לן פליג אמכלתא, דדרשינן לקמן ד"מ, לו מדעתו, אכן הריטב"א לקמן כ' דלאו מלו דריש עכ"ס קשה דגם במכלתא שם גמר גז"ש זו,

ולא

דמכתמינא, הייתי מפרש דברי המכלתא לענין אחר, דהקרא דמיותר בא למעוטי, דח"ל אינן פוטרינן מקנס אם נשאן, וכמ"ש בק"א דליד למפתח עצמו, דאינו אלא מדרבנן, אבל ח"ל דמה"ת אטורין, אף אם נשאן, כיון דמחויב מה"ת לגרש תכף, אינו נפטר מקנס, דלענין עצם הדבר, למעט חיובי לאוין במפתח ליצ קרא, כמ"ש התוה"מ, ויתכן עוד יתר, למאי דנראה מהראשונים ז"ל, דגם במפתח איכא מצוה ל"כונסה, רק שאין כוסין ע"ז כמבואר בתוס' (יבמות דכ"ד) בדי' משום, וברא"ש שם כ' דהוא דין תורה, וכי בק"ב דהוא מקרא דמהר ימהרנה, וכ"כ בסור אה"ע סי' קצ"ו, וא"ש ד' המכלתא, דממעט אינה ראוי, דבזה ליכא מצוה כלל, וממילא ככה"ג לא מהנו נשואין לפטור מקנס, ודוקא במקיים מצות התורה, פטור מקנס אבל לא בעבירה, ויהיה מדויק בזה ד' המכלתא דקשה לכאורה קושית הש"ס (יבמות דנ"ט), ארב דמוסל בעולה שליכ לכה"ג מברייתא דממעט מולו תהיה פרט לאלמנה לכה"ג וכי, ה"ד אי בכדרכה מאי איריא משום אלמנה, חיטיל דהויא לה בעולה אלא לאו שליכ ומשובח אלמנה אין משום בעולה לא: משני דה"מ ר"מ, דלדידי שליכ לאו בעולה היא ורב דאמר כר"א אבל אגן פסקינן כרב, ורוחק לאוקמי גם סתמא דמכלתא שלא כהלכתא אבל למ"ש א"ש, דבבעולת עצמו באמת פטור מקנס אם נשאה כש"ס דילן, וסדויק עוד מאי דבספרי ממעט אינה ראוי לו במוסר ובאונס והתם אמר סתם אינה ראוי לו, ולא פרט אלמנה לכה"ג וכי כמו הכא משום דבא לאפוקי בעולת עצמו, ועיי' בתוספות כתובות ד"ל, בדי' בעולה.

ובשו"ע שם בהג"ה בא עלי' באונס ואח"כ פתח אותה מקרי מאנס אע"ג דאח"כ נחריצת לו, וצ"ע בכה"ג אם משלם קנס דפתוי, ומשכח"ל בבא עליה מקודם שליכ להראשונים ז"ל דגם בשליכ איכא דיני אונס ואחרי שכבר נחתיב לכונסה מצד האונס, אם כן אם יפטור גם מחמשים כסף על הפתוי נמצא דאינו מתחייב כלל ע"י הפתוי וע"י במלי"מ שם אם מפותה כתובתה מאתים או מנהו

ד' לש לחקור למ"ש בסי' הקודם, דעשה דולו תהיה היא עשה תמידית שתשב חחתי' כל ימי, לפי"ו ח"י נלע"ד לכאורה, דמה דמרכינן מכל ימי דכ"י בעמוד והחור קאי הוי קיום העשה לנחק הלאו ממלקות ג"כ עשה תמידית דמאי דמרכינן מכ"י הוי דומיא דעיקר העשה דולו תהיה שהיא תמידית וא"כ לפי"ו אם ישאנה אחר הגירושין ושוב יגרשנה, נמצא דהוי כאילו לא קיים העשה כלל, ואם נאמר דגם בגירושין שניים עובר בלי' לשלחה נמצא דבגירושין שניים עלי' לנחק שני הלאוין שעבר בגירושין ראשונים ושניים, ולפי"ו אם מתח או נתקדשה אח"כ יחתיב תרתי דאכתי בעמוד והחור קאי גם משום גירושין ראשונים, והוא חדוש גדול, ועוד ראייה לזה דהלא בחמורה ד"ה, אמרינן דהא דמחזיר ואינו לוקה לאבוי בס"ד ולרבא למסקנא כמו שביארנו בסי' הקודם הוא משום דלא אהנו מעשי, ואי סבירא לן, דהעשה היא עשה חמידית, א"כ כיון דלא אהנו מעשי, גם עתה בעמוד והחור קאי, ושתשב חחתי' כל ימי, א"כ ממילא אסי' אם ס"ל לאבוי למסקנא דאהנו מעשי, ורק חיוב חדש מתחדש ע"י אחר הגירושין, ובעמוד והחור קאי ג"כ לכל ימי הוא.

ה) בעשה

דולו תהי, אם מתקיימת בקדושין ג"כ, או דוקא בנשואין, נחלקו בזה האחרונים ז"ל אף דמסתברא לכאורה דדוקא בנשואין הוא ובאמת כ"כ גם המנח"ח במשיטות בכ"ז ראיתי להפלאה כתובות ד"מ, דפשיטא לי' להפך, דאף בקדושין מקיים המ"ע ומבאר שם מתני' דאם אינה ראויה לבא בישראל א"ר לקיימה דאף דישנן חיובי לאוין דלית בהו איסור בקדושין לחוד מ"מ בעינן שתהא ראויה לקיימה עיי"ש, ונ"מ בזה"ז ג"כ, אם כוסין אותו לכונסה, ויש להסתפק גם במפתח דע"י שנושאה מיפטר מקנס ולהרבה ראשונים ז"ל, הכתובה שלה אח"כ אינה אלא מנה ע"י תוספות (יבמות ד"ט), וכתובות דל"ט: ומלי"מ פ"א מה' נערה א"כ אם נתקדשה לו אם נאמר דגם קדושין בכלל מהר ימהרנה כבר נפטר מקנס ואסי' נאמר דארוסה יש לה כתובה אין לה אלא מנה, ואם נאמר דדוקא נשואין פוטרינן עדיין חיוב בקנס אם מגרשה באירוסין ואונס ומפתח לכאורה בחדא מתחא נינהו לענין זה.

ומציאתי

כש"ס ד"ט, מביא בשם הרשב"א ד"ל, לתרץ קושי' חוסי' ז"ל, כחא דסרין נתיי עש ונרחי לית, הלא בא"ר ליכא לעשה כלל

גָּבַר בְּתוֹלְתָא דְלָא מְאַרְסָא וַיִּשְׁמַשׁ עִמָּהּ
מִפְרָנָא יִפְרִין לִיהּ לְאִינְתוֹ: מוּ אִין לָא חֲמִיא לִיהּ אוּ דְלָא יִצְבִי אָבוּהָא לְמִתְבָּה לִיהּ
כִּסְפָּא חֲמִשִּׁין סְלַעִין יִתְקַנְסַם הִי כְּמִפְרוֹנֵי בְּתוֹלְתָא: ז' עֲמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל עֲבִיד חֲרָשִׁיתָא

פ"י יונתן

מפרנא. פ"י מהכחונה כי כן לשון הגמ' פ"י מליאת האשה גונה פורנא מהם פרש"י כחונה ומנא הכנה נדר"ל: (מו) אין לא חמיא. פ"י אם אינה ראויה לו:

רמב"ן

ממנו ולא יתכן שתתבזה בחטאו, והמשפט הישר שיהיו הנשואין בידה ולא בידו, שהוא ישאנה על כרחו שלא יהיו בנות ישראל הפקר לבעלי הזרוע. והנה הדין הזה איננו רק בנערה כדין האונס, אבל שם פירש הכתוב כי ימצא איש נערה בתולה (דברים כב כח), וכאן לא הזכיר נערה, והטעם, כי הנערה הנזכרת שם אינו אלא להוציא את הבוגרת שהיא אשה, אבל הקטנה גם היא בכלל, וכאן לא הוצרך להוציא את הבוגרת, כי בידוע שהמפתה הבוגרת שלא ישלם כלום כי מדעתה עשה, והאב אין לו בבתו שום זכות אחרי ימי הנעורים, כדכתיב (במדבר ל ז') בנעוריה בית אביה. ואמר כאן אם מאן ימאן אביה לתתה לו, לרמוז שהוא הנותן אותה לאיש, שהוא זכאי בכסף קדושיה בקטנה ונערה, כמו שדרשו כל שבח נעורים לאביה (קידושין ג:), אבל באונס הוצרך לכתוב נערה להוציא את הבוגרת, כי היה עולה על דעתנו שישלם אליה, אלא שגזרת הכתוב היא. והטעם, כי בעמדה על דעתה תשמר מאונס:

ור"א אמר מהר לשון קישור, וכן ירבו עצבותם אחר מהרו (תהלים טו ד), ואיננו נכון, אבל הוא כמו שביארתי מדברי רבותינו ז"ל. ועל דעתי אחר מהרו, שהיו נמהרי לב לאל אחר ללכת אחריו במהירותם בלי השגחה ובלי דעת. ובדברי המדקדקים (הרד"ק בספר השרשים שרש אחר) שנתנו מהר לאל אחר, והטעם שנתנו לו זבח ומנחה:
 ז. **מכשפה** לא תחיה. אמר למעלה בכל חייבי מיתות מות יומת (לעיל יד טו, כא יב), והטעם שהוא חייב

כמו שהזכירו חכמים סעודת סבלונות (פסחים מט.). ופירוש מהר ימהרנה לו לאשה, שישלח לה סבלונות וצרכי חופה להיות לו לאשה, רמו שהם יכולים לעכב. ואמר הכתוב בלשון הזה ולא אמר שיקחנה לו, כי אין מצוה עליו שישאנה רק אם רצה, ואם לא יחפוץ בה מתחלה יפרע. ואחרי כן אמר שאם ימאן אביה לתתה לו, שישקול על ידו כסף כמהר אשר יתנו האנשים לבתולות הנשואות להם, והטעם כי פסלה בעיני הבחורים ויצטרך אביה להרבות לה מתן והם לא יתנו לה מהר וראוי הוא שיפרענו המפתה:

ואמר רבותינו (כתובות י). כי ענין המהר הזה הוא נקצב בענין האונס (דברים ככ כט) כי הוא חמשים כסף, ודין האונס והמפתה שוין בזה, אבל חלק הכתוב בין אונס למפתה ששם נאמר ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו. והטעם, כי דרך ארץ להיות בחורי חמד מפתים בתולות, בנות הגדולים היפות, ואיננו הגון שיהא חוטא נשכר, ולכן פירש שלא ישאנה על כרחם וישלם להם. ובעבור שגם היא חטאה בדבר לא נתן עליו ענש שישאנה על כרחו ודי שישלם הקנס. ואחרי שישאנה לדעתה ודעת אביה הרי היא עמו ככל הנשים, אין לה עליו כתובה בתורה. וכן דרך בני הגדולים לאונס בנות הפחותים במעלה אשר אין להם כח כנגדם, ולכן אמר באונס ולו תהיה לאשה, על כרחו:

ועל דעת רבותינו (כתובות לט:) גם שם בין היא בין אביה יכולין לעכב כי איננו הגון שיקחנה על כרחם, ויעשה עמה שתי רעות, ופעמים שתהיה נכבדת

בעל הטורים

אומיות נלעם. וסמין ליה זונת לאלהים יחרס שרוב מכשפות ע"י זביחה לע"א: לא תחיה. ג' נמסורה דין ואידך לא תחיה כל נשמה. והחכמה תחיה נעליה. נמדרש יש שעמלקים מכשפים היו ועשו ענמם

(ז) **מכשפה**. אומיות המכשף א' האיש וא' האשה אלא שדבר הכתוב נהוה. וסמין ליה כל שזכב עם נהמה שרוב עריות ע"י כשפים. ד"א רמו לנלעם הקוסם שזכב עם אמונו. ק"ת כל שזכב ומינת עם

דעת זקנים

(ט) במהר הבתולות. א"ר יהודה חסיד מכלן רמו לנמולה שכתומה תורה: מהר ימהרנה. כמוהר הבתולות. חמשים כסף באונס את הבתולה ונתן לאבי הנערה חמשים כסף. והוא הדין למפתה: (ז) **מכשפה** לא תחיה. לפי שדרך נשים כשפניות לעשות מעשיהם

רשב"ם

(ט) **אשר לא ארשה**. שאם ארשה חייב סקילה כדכתיב במשנה תורה: מהר ימהרנה. כמוהר הבתולות. חמשים כסף באונס את הבתולה ונתן לאבי הנערה חמשים כסף. והוא הדין למפתה: (ז) **מכשפה** לא תחיה. לפי שדרך נשים כשפניות לעשות מעשיהם

אור החיים

על מה שכתוב צמורה נדריך זה, כמוצן מההיא דאמר שמואל נמסכת מכות (ג:) על מנת שלא תשמטנו שביעית אין שביעית משמטתו, ואמרו ז"ל שהטעם הוא שכל תנאי שנמסמן קיים, ונמליאות שלפנינו כאלו התנה צפירוש על

מנחת שי

(ט) ימהרנה לא. הלמ"ד בדגש:

סוגיית הדף

רנת

משפטים

יצחק

שלה

דטורת נבלה על הניזק הוא ואינו חייב להטריח להביאו לבעלים, ואף דאכמי לא פקע

חיוז שמירה על הנבלה מ"מ שומר אינו חייב להחזירו לבעלים.

וכי יפתה איש בתולה וגו' ושכב עמה מהור ימהרנה לו לאשה (כג,טו).

וז"ל המכלמא בראויה לו לאשה הכתוב מדבר להוציא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלושה לכהן הדיוט. וכבר הקשו דל"ל קרא מהיכא תיתי שיטאנה באיסור, בשלמא גבי אונס דיש מז"ע שיטאנה דכתיב לו תהיה לאשה שפיר זריכא קרא למעוטי אשה שאינה ראויה, דסד"א תיתי עשה דלו תהיה לאשה וידחה ל"ת, אבל במפתה דליכא עשה פשיטא שלא ישאנה. [והנה הרמב"ם במורה (ג, מט) כתב שנתחייב המפתה לקחתה לאשה, אולם בכתובות מ' א' איתא להדיא מהור ימהרנה לו מדעתו, הרי דאין עליו מזה שיטאנה].

והגדה הרא"ש בספ"צ דיבמות גבי נטען על הפנויה כתב דיש אומרים דמזוה לכנסה כדאשכחן באונס ומפתה ולו תהיה לאשה. ונראה מדבריו דאיכא מזוה לכנוס מפתה. וזרמ"א אהע"ז ס"ס קע"ז כתב דאיכא מזוה לכנוס נטען אבל אין כופין אותו לכנסה. וכתב ע"ז צביאור הגר"א דאיכא מז"ע במפתה דכתיב מהר ימהרנה אבל אין כופין כדאיתא בכתובות מ' א' לו מדעתו משמע. הרי להדיא בגר"א דאף במפתה איכא מז"ע מקרא דמהר ימהרנה. וכן דייקו מהרמב"ם בפ"א מהל' נערה בתולה הי"ג שכתב וז"ל המפתה וכו' או שלא רנה הוא לכנוס הרי זה נותן קנסה והולך ואין כופין אותו לכנוס, ואי נימא דליכא עשה במפתה פשיטא דל"ש כפי' והו"ל להרמב"ם רק לומר ואינו חייב לישאנה. ובע"כ דאיכא

מזוה אף במפתה אלא דאין כופין ע"ז [וזהו מש"כ הרמב"ם במורה שחייב לישאנה]. ונראה דיסוד הדבר שאין כופין הוא מפני דכל עיקרו של הך מזוה לא נאמר רק בכה"ג שרוצה דכתיב לו מדעתו, אבל כל שאינו רוצה ליכא למזוה כלל. וכן נראה מלשון הרמב"ן עה"ת שכתב וז"ל ואמר הכתוב בלשון הזה ולא אמר שיקחנה לו כי אין מזוה עליו שיטאנה רק אם רנה עכ"ל, ומלשונו נראה דבאמת יש מז"ע גם במפתה אלא דהמזוה רק נאמר בכה"ג צרוכה.

ולפי המבואר שפיר צעין קרא למעט שלא ישא אלמנה לכה"ג, ואף דאיכא איסורא סד"א דתיתי עשה דמהור ימהרנה לאשה וידחה הל"ת. ומ"מ אינו דוחה, וכמו באנוסה דמבואר בכתובות מ' א' דאינו דוחה העשה דלו תהיה לאשה ל"ת, דאי אמרה לא צעינא מי איתיה לעשה כלל. וה"ג אי אמרה לא צעינא, וכן אם הוא אמר לא צעינא לימא לעשה לכך אינו דוחה ל"ת.

והגדה אם המפתה מעכבת להנשא משלם קנס אף דהאצ רוצה והשיאה בע"כ, כי בקטנות וצנעויות יכול האב לקדשה בע"כ, מ"מ מהני מיאון דידה שצריך לשלם קנס. וצמנחת חינוך מזוה ס"א כתב דאם נותן קנס א"צ לכתוב לה כתובה מה"ת, דדוקא היכא דכנסה ואינו משלם קנס כתובה מה"ת דהקנס יצא בכתובה יעו"ש. ולפי המבואר דאיכא מז"ע לישא מפתה צ"ע בכה"ג שנושאה וא"צ לימן

שבלא"ה נשואה לו, וגם אין דרך הצעל לאונסה אלא מפתה אותה, לכן לא מקרי זכות לזערה. ואכתי ל"ב.
 ועיינן משניית לעיל (כ"ט ע"א) בענין יתומה מפותה, דגם לפי מה דמשמע בתוס' דלא ס"ל סברת הקלות דמזיק ברשות ל"ה מזיק כלל, מ"מ גבי אונס ומפתה שפיר י"ל הך סברה, ע"ש אות ז'. וגם לפי משניית שם דבתוס' בסנהדרין לא ס"ל דהוה גדר מזיק ברשות, מ"מ לענין זעור שפיר י"ל לכו"ע הך סברה, דיש לחלק בין ב"פ זעור כשניית.

בענין מהר ימהרנה לו לאשה

א) **ואחד** האונס ואחד המפתה בין היא ובין אביה יכולין לעכב, בשלמא מפותה כתיב אס מאן ימאן וכיו אלא אונס בשלמא איהי כתיב ולו תהיה מדעתו אלא אביה מכ"ל, אמר אביי שלא יהא חוטא נשכר, רבא אמר ק"ו ומה מפתה שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד, בין היא ובין אביה יכולין לעכב, אונס שעבר על דעת אביה ועל דעת עצמה לא כ"ש וכיו, אביי לא אמר כרבא, מפתה דאיהו מני מעכב אביה נמי מני מעכב, אונס דאיהו לא מני מעכב אביה נמי לא מני מעכב. עכ"ל הגמ'.
 וצ"ע א. מה עיקר הק"ו של רבא, הא דין מיאון האב צפתוי ודינו באונס הלא חלוקים ביסוד דינס, דהא צמפותה אין ענינו אלא שעיי"ש י"ש לו זכות לתבוע קנס, ולא יוכל המפתה להפטור מזה עיי"ש שכונסה, משא"כ באונס דלריכס לחדש דכה"ג שמיאן האב צטלה מלות ולא תהיה לאשה, ומהיכי תיתי לן שיש לו כח לפטור ממזות עשה המוטלת על המאנס.
 ב. עיי"ק מה יענה רבא על טענת אביי, הא הוה פירכא גדולה על הק"ו, דצמפותה הרי גס הוא מעכב ותולה ברזונו לכן דין הוא דגם האב מעכב, אבל באונס כופין אותו לכנוס. ובגמ' משמע דאין זה קושיא על רבא אלא טעמא דאביי, וצ"ב.
 ג. עיי"ק דלכאוי היה לאביי לפרוך בעיקר הדין, ועדיפא מיניה הול"ל מפתה דליכא מלוה יכול לעכב, אונס דאיכא מלוה לא יוכל לעכב.
 ד. עיי"ק דמשמע בגמ' דכח האב צמיאון הוא ענין זכות נגד הבעל, לכן איכא ק"ו דצמאנס ג"כ זוכה בזה, וצ"ע נהי דבאופן דהמאנס רונה לכונסה, יש בזה זכות, אבל הרי מאידך גיסא יש בזה גס זד לטובת הבעל, שעיי"ש הוא פטור מלכונסה ואין כופין אותו, וא"כ כי"ד י"ל דכיון דאונס חמיר טפי לכן כ"ש שמעכב, הא מאידך גיסא קולא היא ולא חומרא.

ונראה דכן מוכרח גס בקושית התוס' (ד"ה אין) שהקשה בצגרה ויתומה, אמאי לריך קרא דמיאון, תפ"ל דאפשר לעכב משום שלא יהא חוטא נשכר, ומשמע דלולא הך סברה, שפיר סד"א דאפשר לכוף להתקדש, ואת"ל דאין מלוה זע"ג, ובעיי"כ דיש מלוה אס רזלה. ודוק.

ולפ"ז מיושב מה שהקשינו דל"ש ק"ו כיון דמיאון זה אינו כמיאון זה, דמיאון דמפתה גורס חיוב ממון, ודאונס ציטול עשה, ולפמשניית גס צמפתה הרי בזה מצטל עשה דימהרנה לו ומה דחייב ממון הוא ממילא, שאס אין העשה דימהרנה, עליו לשלם כצואר בקרא דאס ימאן. וגם מיושב קושיא ג' שהקשינו דיש פירכא דזה מלוה וזה לא, לפ"ז אתי שפיר, דשניהם הם בגדר מלוה. ומזה נבא אי"ה להלן גס ליישב שאר הקושיות.

ולפ"ז מדוייק מה דאמרינן דמפתה חייב לכשלא יכנוס, ולא נאמר אס לא יכנוס, דלעולם עיקר הדין הוא דישאנה, ואס יש עיכוב מיאון או שאינו רונה, אז הוא דאפשר לתבוע בדין לחייבו קנס.

ג) **אמנם** נראה דיסוד זה שנוי צמחלוקת, דהנה הרמב"ם בהלי נע"ב (פ"א ה"ג) המפתה שלא רתה להנשא למפתה או שלא רנה אביה ליתנה לו, או שלא רנה הוא לכנוס, ה"ז ניתן קנס והולך, ואין כופין אותו לכנוס, ואס רזו וכנסה אינו משלם קנס אלא כותב לה כתובה כשאר הצתולות וכיו, וע"ש צפתיחה דמ"ע א' לקנוס המפתה צ' שישא האונס אנוסותו, הרי דצמפותה המלוה הוא דין קנס ואין הכניסה אלא תנאי צחיוב וענה להפטור, ואינה מלוה כמו באנוסה. וצסה"מ (רי"כ) וצסמ"ג (כ"ד) וחיונד (ס"א) כתבו המלוה לדון דין מפתה, ומשמע צפצטות דאין כאן מלוה.

וברמ"א (קע"ז ס"ז) אס ודאי בא עליה מלוה לכונסה אבל אין כופין על כך, וע"ש צ"ש (סק"ז) דקאי אצפותה. ועי' בהגר"א (נ"ט) שהציא קרא דמהר ימהרנה, והיכא דהוה קול בעלמא, מוצא מחלוקת צטוש"ע שס. ועי' בתוס' יצמות (כ"ד ע"ב ד"ה משום) רר"י דבנטען על הפנויה אין להחמיר מלכנוס משום לזות שפתים, דאדרבה מלוה לכונסה דבאנוסה כתיב ולו תהיה לאשה. עכ"ל. וצרא"ש שס כתב צהדיא וי"א דמלוה לכנוס כדאשכחן דבאונס ומפתה לו תהיה לאשה, וע"ש ק"י (ס"כ) שהוסיף צמפותה נמי כתיב מהר ימהרנה לו לאשה. שו"ר צאפיקי יס (ח"צ סמ"ב אות ג') סכבר דייק צתוס' ור"ש דז מלוה היא. ולפמשניית דהוה מלוה אתי שפיר מה שכתבנו, אבל אס אינו אלא פטור מקנס, צ"ע בכל הנ"ל.

וברמב"ן עה"ת (משפטים) כתב ופי' מהר ימהרנה לו לאשה, רמז שהס יכולים לעכב, ואמר הכתוב צלשון הזה, ולא אמר שיקחנה לו, כי אין מלוה עליו שיאנה רק אס רנה, ואס לא יחפון צה מתחלה יפרע. עכ"ל. ומדצרו מוצאר דגס לכתחילה אין לו מלוה לכונסה, ומשמע לכאוי כרמב"ם הנ"ל. מיהו לשוני כי אין מלוה עליו שיאנה רק אס רנה, יש לבאר שאס רנה שפיר איכא מלוה, אבל דלא אמרינן בזה דמזות ימהרנה קודמת לקנס, דאס לא רנה אינו לריך, וצזה גילתה התורה דהצרירה צידו, מיהו שפיר י"ל דיש לו מלוה שישא או ישלם קנס, ואס רזונו לישא, שפיר י"ל דאיכא מלוה, וא"כ

צ) **ואשר** נראה דמוכח מכל זה דענין מהר ימהרנה לו אינו ענה צעלמא להפטור מחיוב קנס, אלא דגס צמפתה הוה מלוה לכונסה, אלא דהתורה תלתה ברזונו שיכול לשלם קנס ולא לכונסה, ועל דרך שמלאנו (רפ"י"ב מה"ל צכורים) מ"ע לפדות כל אדם מישראל פטור חמור צשה, ואס לא רנה לפדות מ"ע לעורפו, וכן הוא פצטות משמעות המקרא דמהר ימהרנה לו לאשה, והיינו שיכניסנה ויכתוב לה כתובה ע"ש צרש"י.

סוגיית הדף

רסד

ברכת

כתובות ל"ט ע"ב

אברהם

שפיר י"ל כשנ"ת, דאס מיאן האב בטלה המלוא וכמו גבי אונס, אלא דבתום ורא"ש משמע דלכתחלה מלוא לכנוס, וברמב"ן משמע דלכתחילה מותר לשלם קנס.

ד) ואכתי לא מתיישב קושיא ז', דהא טענת אב"י הוה פירכא מעלייתא על ק"י דרבא, דצמפתה גס הבעל מזי מעכב, וגם ל"ב בעיקר המחלוקת בין אב"י ורבא. וגם קשה עדיין קושיא ד'.

והנה יש לחקור בגדר מיאון אם יסודו ענין מחילה על המלוא, ועיי"ש בטלה המלוא, ובמפתה ממילא דינו דין קנס, כמבואר בקרא, דרק כ"י שקיים ענין ימהרנה לו הוא דמהני לפטור, או דיסוד דין מיאון הוא דין עיכוב בקידושין ונשא"ן, וכן פשטא דקרא, דמשמע ענין התנגדות שמאן לתתה לו.

ועיי"ן בתום ד"ה אין דהקשו כי"ד מיירי אי בקטנה או נערה אי"א שתעכב הנישא"ן, ואי ביתומה או בוגרת פשיטא שמעכבת, ותירן ר"י דאין העיכוב בקידושין אלא דקמ"ל דגס אם היא מעכבת יש קנס, אע"פ שהאב מקדשה, וצפ"י ב' כתבו דבזמן שהיא ברשות האב הכל תולה באב, ואין מיאונה מועיל אלא כשהיא ברשות עזמה, וכשהיא מעכבת יש קנס. ע"ש.

ולפירושו אי ז"ע מה ילפינן ממפתה על אונס, הא ענין זה ל"ש כלל באונס, ולגבי עלם הקידושין בלא"ה לא מהני, וז"ל בע"כ כ"ל דהוא ענין ביטול המלוא, וענין הקנס ממילא הוא, ולפ"י ז' הוא דין עיכוב בנישא"ן, וז"ע, דהא כל העיכוב בלא"ה שייך, דרק מי שהיא ברשותו מעכב, אלא דהדין הנאמר הוא דמי"א איכא קנס, ומה ילפינן על קנס. ובע"כ ז"ל דהעיקר הנאמר כאן הוא זכות עיכוב על הקידושין ונישא"ן וגבי קנס ג"כ החידוש דלא כייפינן, דיש זכות לעכב, ואולי היה הו"א דגס צמפתה כייפינן, כשנ"ת דיש מלוא, וקמ"ל דיש זכות לעכב, וממילא צמפתה יש קנס, אבל עכ"פ מבואר דאין זה כל עיקר הדין הנאמר אלא עיקרו דין מיאון לעלם הקידושין. וכן מוכח בתד"ה אלא.

וע"ע בר"ן ז' פירושים בזכותה באונס, אם יכולה לעכב את הקידושין של אביה, או רק דעיי"ש שאינה רואה ליכא מלוא, אבל כח האב קיים, וגבי מפתה פשיטא ליה מכח סוגיא דקידושין, דאי"א לה לעכב אם האב רואה לקדשה, כיון שמדעתה צא עליה, ואין כחה אלא לענין שישלם קנס, והוא כפ"י אי בתום.

ולפי הפירוש דהגדון במיאון הוא בקידושין עזמם יש ליישב מה שהקשינו דל"ה רק חומר"א אלא קולא, ק"י ד' הכ"ל, דנהי דעיי"ש שמעכב ממילא פטור הוא מלכנוס, מיהו אין זה עיקר הדין, דעיקרו ענין כח עיכוב, ושפיר שייך ק"י, וכך הפשטא דקרא.

ומיהו לפ"י אי בתום, וכן בר"ן דהגדון צמפתה שהיא יכולה לחייבו קנס בלי לעכב הקידושין, אכתי ז"ע, ואולי י"ל דלעולם במיאון האב כשהיא ברשותו שפיר נאמר כח עיכוב לעלם הקידושין, אלא בד"ה הב' נאמר דגס היא יכולה למאן לענין קנס, ומזה הוא דילפינן גס איפכא, דכשהיא בוגרת, והאב מיאן - כשהיא נערה, לפי המבואר בשמ"ק - מהני גס

מיאון האב לענין קנס, והיינו דכאן נאמר דין עיכוב של מי שהיא ברשותו וגם דין מיאון לענין קנס, והילפתא לגבי אונס הוא לענין מי שהיא ברשותו. ולפ"י אתי שפיר.

ויש לעיין לפירוש זה היכא דכנס עפ"י האב, בלי ידיעת הבת אם מהני מיאון הבת אח"כ, די"ל דהיכא דכבר כנס שוב אין חיוב קנס, ורק אם היי מיאון, גורם שלא מהני לכנוס, לענין שיפטר.

ה) ויסוד המחלוקת בין אב"י ורבא י"ל דלאכ"י ס"ל דענין מיאון הוא תנאי צמ"ו ה, וכן הוא הגדר דלא נאמר מהר ימהרנה, וכן ולו תהיה לאשה, אלא באופן שמתרלה האב והבת, ולפ"י שפיר פריך אב"י, דגס בבעל הרי יש תנאי צמפתה, שרק אם רואה, וא"כ שפיר הוה פרכא, דכיו"ב ממש הוא דין מיאון האב, דזה תנאי בד"ה זה, וא"כ אי"א ללמוד דגס באונס יש תנאי כזה, ולכן ז"ל מפני שלא יהא חוטא נשכר.

ורבא ס"ל דמיאון האב הוא כח עיכוב, דנאמר בזה דין עכוב, דאע"פ שמל"ד המאנס איכא מלוא, וסד"י"א דכופין האב, דגס עליו מוטל הקיום, כמבואר בי"ש"ש, וקמ"ל דלא, ומיהו אין זה תנאי בעלם הלווי. משא"כ מיאון הבעל אינו דין מיאון כלל, אלא דגדר המלוא הוא דימהרנה לו מדעתו, שאם ראונו בה אז הוא דנאמר ימהרנה, ועל האב יש כח לעכב. וכיו"ב ילפינן על קנס דיש כח עיכוב. ולפ"י לרבא ל"ש לפרוך ממה דהוא מעכב, דזה רק לורת המלוא, אבל כאן נתחדש כח עיכוב מלקיים, ודין שאין מוטל על האב להשיאה.

ולפמשנ"ת מבואר מה דהוכיחו האחרונים (או"ש מני"ח וכו') מהר"ן שגם הירושלמי דחזורת וצוררת, דגס אם מחלה יכולה לחזור בה, ולפי המבואר דל"ה ביטול על המלוא אלא תנאי או כח עיכוב מובן דמיד כשחזרה הרי איכא מלוא, דלא בטלה רק שצאופן זה לא היה מלוא. ועי בק"ש (קמ"ג) שמוכית בתום הרא"ש (צ"מ ל"ב) דס"ל דאי"א לחזור. וז"ע. ונראה דאין הכרח בתום הרא"ש דהא כחז שם דבכיבוד אז לא בטל עולמית דאפשר שיתקיים תדיר בשאר דברים, ור"ל דאין המלוא בטלה אלא שדבר זה אינו רואה, משא"כ באונס שאם אינה רואה בטלה המלוא, אבל י"ל דרק אם לעולם אינה רואה.

ו) ויש לחקור באופן שהאב אינו רואה לקדשה אח"כ יתנו לו ממון, אם המאנס חייב. ונראה דתולה בגדר כח העיכוב דידיה, דלפי מה שביארנו בדעת רבא י"ל דכיון דמלוא על המאנס, אי"כ חייב לפייסו, דנהי דאם מעכב ל"ש לקיים, אבל אין זה אלא גדר אונס, וחייב לבזבז עד חומש כדי שיוכל לקיים המלוא. ולפי מה שביארנו בדעת אב"י דזה תנאי בעלם המלוא, י"ל דכ"ה"ג שאינו רואה בלי כסף הא ליכא מלוא.

מיהו כשהנערה אינה רואה אלא בכסף, נראה פשוט דפטור, דהא מבואר דאי אמרה לא בעינא ליכא עשה כלל, דג"ו משמע דהוה תנאי דלו תהיה לאשה מדעתה. ואכתי ז"ע בכל זה.

